

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานอันสำคัญยิ่งสำหรับความเจริญของสังคมและประเทศชาติ¹ สุมิตร คุณานุกร ไก่กล่าวไว้ว่า คุณภาพของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของหลักสูตร หลักสูตรที่มีคุณภาพดีควร เป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม² และหลักสูตรที่ดีควรตอบสนองต่อสังคม เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามไป ด้วย เหตุนี้การปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เหมาะสมกับกาลสมัยให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะผู้เรียนจะสามารถนำเอาสิ่งที่เรียนไปใช้ในสังคมปัจจุบันให้บังเกิดประโยชน์มากขึ้นเพียงใดย่อมเป็นเครื่องแสดงถึงคุณภาพของการให้การศึกษานั้น ๆ³

การศึกษาของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ใค้อาศัยวัดเป็นสถานที่ให้การศึกษ เพื่อการฝึกอบรมโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน พอถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้เริ่มให้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบในรูปแบบของโรงเรียนขึ้น ในปี พุทธศักราช 2414 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จัดตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง นับว่าเป็นสถานศึกษาแบบมีระบบและเป็นของทางราชการเป็นแห่งแรกในประเทศไทย⁴

¹กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับแก้ไขครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้าค่านำ

²สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2518) หน้า 10.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 222.

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2501) หน้า 28.

ระบบโรงเรียนดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัยเป็นลำดับมา โดยได้มีการพัฒนาระบบการศึกษาแนวความคิดและวิถีทางการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และค่านิยมของคนทั่วไป ระบบการศึกษาที่ใช้ในสมัยแรก ๆ ยังไม่เป็นการจัดระเบียบของระบบการศึกษาเป็นการจัดโรงเรียนและครู ภายนั้นยังมีหลักสูตรและระบบการวัดผล ต่อมาในปีพุทธศักราช 2435 จึงได้มีการจัดทำหลักสูตรมัธยมศึกษาเป็นครั้งแรก¹ จากนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเรื่อยมา โดยปรกติแล้วการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะทำให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติเป็นการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลง จุดมุ่งหมายการศึกษา โครงสร้าง ระบบโรงเรียน ระบบการวัดผล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาประเทศในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติ ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติเสมอมา

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97

การเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติที่นับว่ามีผลต่อการจัดการศึกษามากได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2503 ในครั้งนั้นได้มีการกำหนดให้ใช้ระบบการศึกษา 4 : 3 : 3 : 2 (3) แทนจำนวนปีที่เรียนของแต่ละระดับ คือประถม - ศึกษาตอนต้น 4 ปี ประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี (สายอาชีพ 3 ปี) ระบบการศึกษาใช้เวลา 12 ปี¹ มีผลทำให้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ได้แก่หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2503 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2503 และหลักสูตรอาชีวศึกษาพุทธศักราช 2503 การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรดังกล่าวไม่สามารถแก้ปัญหาสำคัญ ๆ บางประการได้ เช่น เนื้อหาสาระของหลักสูตรไม่สนองความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษา แบบเรียนที่ผลิตขึ้นมาล่าสมัยและไม่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น การเรียนการสอนยังเป็นการท่องจำ ไม่สอนให้ผู้เรียนรู้จักใช้วิจารณญาณ ตัดสินใจด้วยตนเอง จึงสมควรมีการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2503 และมีการปฏิรูปการศึกษา²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 (พระนคร: โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2504), หน้า 4 - 6.

²ลีปพนธ์ เกตุทัต, "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม" จุดยืนและทิศทางการศึกษา ของไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 22.

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2513 โดยกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร (กปส.) ขึ้นเพื่อทำการปรับปรุงหลักสูตรระดับต่ำกว่าปริญญาตรีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนหลักสูตรคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นผู้รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรทุกชั้นในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ต่อมาคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2503 ขึ้น เรียกว่า คณะอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะจากแหล่งต่าง ๆ ศึกษาข้อดี ข้อบกพร่องของหลักสูตร สำหรับการดำเนินงานวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา และให้ทำรายงานผลการวิเคราะห์ต่อคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรเมื่อปีพุทธศักราช 2515²

ผลสืบเนื่องหลังจากเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้การปรับปรุงหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัศึกษามีความสำคัญมากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจการศึกษา ได้วิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่าการศึกษาของไทยไม่เหมาะสมกับกาลเวลาควรพิจารณาทั้งปวง ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษานี้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2517 ว่า³ "....รัฐบาลนี้จะเร่งรัดจัดการศึกษาอบรมเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นในเรื่องการอบรมวัฒนธรรมและการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ..... จะวางรากฐานและแนวทางปฏิบัติในการปฏิรูปการศึกษา....."

¹กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, ยี่สิบห้าปีกรมวิชาการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้า 111.

²กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ 2503 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515) หน้าคำนำ.

³สีปพนนท์ เกตุทัต, การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 4.

ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 กำหนดระบบโรงเรียนเป็น 6 : 3 : 3 คือประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นไป ส่วนที่เกี่ยวกับการมัธยมศึกษา แนวนโยบายของรัฐในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ใ้ระบุไว้ว่า "มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ ความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม¹

การประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาคြံสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะการศึกษาของไทยที่จัดทำอยู่ก่อนการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้นั้น แม้จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอยู่ตลอดเวลาก็ตาม แต่ก็มักจะเป็นไปเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง อันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามสภาพของปัญหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น การแก้ปัญหาด้วยวิธีการดังกล่าวแม้จะสำเร็จผลในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็ตาม แต่ในหลายกรณีจะมีผลก่อให้เกิดปัญหาตามมาในระยะยาว และเกิดปัญหาในส่วนอื่น ๆ ของการศึกษาคด้วย ดังนั้นแนวปฏิรูปการศึกษาล่าสุดจึงมุ่งเน้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งโครงสร้าง ระบบและกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยสอดคล้องสัมพันธ์กันและเป็นไปโดยเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไ้เน็คโปรดักชั่น, 2520), หน้า 11.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมเล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2522), หน้า 7.

เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2517 เพื่อดำเนินการศึกษาปัญหา พิจารณาแนะแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาของไทยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และในปีพุทธศักราช 2517 คณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษา คณะอนุกรรมการชุดนี้ได้รวบรวมความคิดเห็นจากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ นำมาศึกษาเพื่อกำหนดหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาขึ้นเป็นแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร

ในปีพุทธศักราช 2519 ได้มีการพิจารณาแก้ไขร่างหลักสูตร ซึ่งคณะกรรมการได้ยกกว้างไว้แล้วนั้น โดยเชิญบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ศึกษาธิการเขต ศึกษาธิการจังหวัดศึกษานิเทศก์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้แทนมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู ผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพ มาประชุมสัมมนาให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะมาปรับปรุงหลักสูตรยกกว้างเป็นหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ต่อมาจึงได้ตั้งคณะกรรมการยกกว้างคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรแต่ละรายวิชา พร้อมทั้งจัดทำคู่มือหลักสูตร สื่อการเรียน คณะทำงานแต่ละชุด ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรการวัดผล ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาจากมหาวิทยาลัย ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน ผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมีศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการ เป็นผู้ดำเนินการและประสานงาน

เมื่อคณะอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาโดยกว้างหลักสูตรแล้วจึงได้เสนอคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาอนุมัติใช้เป็นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก.3481/2520 "เรื่องให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521"¹

¹กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับแก้ไข ครั้งที่ 1) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จิงเจริญพานิช, 2520). ไม่บอกเลขหน้า

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นี้ แม้จะเตรียมการมานานก็ความแก่ก็กว้างเสร็จและประกาศใช้ในระยะเวลาดำเนิน และ ประกาศใช้เร็วเกินไปเกินกว่าที่จะพิจารณาป้องกันและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ได้ทันเพราะ ขาดการเตรียมการและวางแผนที่ดี โรงเรียนได้รับทราบเป็นทางการล่วงหน้าเป็นเวลาดำเนิน สำหรับการเตรียมครู เอกสาร คู่มือครู คู่มือการประเมินผล แบบฟอร์มต่าง ๆ รวมทั้งสื่อการเรียนต่าง ๆ ก็ทำไม่ทัน ไม่มีการอบรมครูอย่างทั่วถึง ทำให้ผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงขาดความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านต่าง ๆ

จากการติดตามผลและนิเทศการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นั้นพบว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านอาคารสถานที่ ปัญหาด้านการจัดการเรียน ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล ปัญหาด้านการแนะแนว การบริการห้องสมุด และปัญหาด้านสื่อการเรียนและคู่มือครู เป็นต้น

อนึ่ง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 นี้ ไม่ได้ทำการทดลองใช้ มาก่อนยกเว้นกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ที่ได้จัดทำโดย สสวท. ได้ทำการทดลองใช้ และปรับปรุงก่อนสอนกลุ่มวิชาอื่นนั้นไม่มีโอกาสในการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้วิจัยเป็นศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 1 มีหน้าที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาไปใช้และพัฒนาหลักสูตรโดยตรง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาสภาพ และปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ อันจะช่วยให้ทราบข้อมูลเบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการและกิจกรรมที่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ได้ปฏิบัติในการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไปใช้ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 1
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไปใช้ในเขตการศึกษา 1

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาโครงสร้างและกระบวนการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไปใช้ และปัญหาที่เกิดขึ้น
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 1 ซึ่งประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน
 - 2.2 หัวหน้าหมวดและครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ ทุกหมวดวิชา
 - 2.3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ 3 ฝ่าย ได้แก่
 - เจ้าหน้าที่ทะเบียนและวัดผล
 - เจ้าหน้าที่ห้องสมุด
 - เจ้าหน้าที่แนะแนว

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

- ✓ 1. กลุ่มโรงเรียน หมายถึง กลุ่มโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ¹
2. กลุ่มวิชา หมายถึง กลุ่มวิชาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งมีอยู่ 5 กลุ่มคือ กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ กลุ่มการงานและวิชาชีพ²
3. คาบเวลา หมายถึง คาบเวลาเรียน ระยะเวลา 50 นาที
4. ภาคเรียน หมายถึง ระยะเวลาในการเรียนภาคปกติ ประมาณ 20 สัปดาห์ ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ภาคเรียน และอาจมีภาคฤดูร้อนเพิ่มเติมอีก
5. หน่วยกิต หมายถึง หน่วยที่บอกค่าของรายวิชาที่กำหนดตามเนื้อหาและเวลาที่ให้สอน ค่าหน่วยกิตของรายวิชานี้จะแตกต่างกันไปตามลักษณะและเนื้อหาของรายวิชานั้น ๆ
6. กระบวนการ หมายถึง กรรมวิธีหรือการกระทำที่ต่อเนื่องกัน³ เช่น การเรียนและการสอนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน
7. กิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น กิจกรรมนอกหลักสูตรควรได้รับการส่งเสริมทุกทาง

¹กระทรวงศึกษาธิการ, ระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2522 (เอกสารโรเนียว)

²กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง) (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2522) ภาคผนวกตอนที่ 1 หน้า 10 - 11.

³กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ ศัพท์บัญญัติทางการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2521) หน้า 41.

8. การเรียนในระบบหน่วยกิต หมายถึง การเรียนที่โค้ค่าของรายวิชาที่กำหนดตามเนื้อหาและลักษณะของรายวิชานั้น¹

9. ระดับคะแนน หมายถึง ค่าแสดงผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละรายวิชา กำหนดเป็น 4, 3, 2, 1 และ 0 ตามลำดับ

10. ระเบียบ หมายถึง แบบฟอร์มที่ใช้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งในด้านการเรียน ความประพฤติ สุขภาพ และอื่น ๆ เริ่มตั้งแต่เข้าเรียนจนจบการศึกษา

11. ระเบียบแสดงผลการเรียน หมายถึง แบบฟอร์ม ที่ใช้บันทึกผลการเรียนของผู้เรียน

12. แผนการเรียน หมายถึง กลุ่มวิชาที่นักเรียนเรียนตามความถนัด ความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ เช่น แผนการเรียนวิชาการงาน

13. สื่อการเรียน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่นำมาใช้ในการเรียนให้บังเกิดผล

14. เอกสารหลักสูตร หมายถึง เอกสารที่ใช้ประกอบการสอนซึ่งได้แก่ หลักสูตร คู่มือครู แผนการสอน คู่มือประเมินผลการเรียน ฯลฯ²

¹กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับแก้ไข ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร. จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้า 4 - 5

²เรื่องเดิม, หน้า 6.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้ที่ทำหลักสูตรในการปรับปรุงการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ต่อไป
2. เป็นข้อมูลเพื่อการศึกษาคุณค่าเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติและปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
3. เป็นประโยชน์ของงานนิเทศการศึกษาที่ศึกษานิเทศก์จะช่วยเหลือโรงเรียนในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้อย่างถูกต้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยบุคลากร 3 ฝ่าย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 1 จำนวน 35 โรงเรียน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้น (Stratified Random Sampling)

บุคลากรทั้ง 3 ฝ่าย ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 105 คน ได้แก่อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ และฝ่ายปกครอง ทุกคนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2523
- 1.2 หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ 450 คน แบ่งเป็น
 - 1.2.1 หัวหน้าหมวดวิชา ทุกหมวดวิชาที่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวม 170 คน
 - 1.2.2 ครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ หมวดวิชาละ 1 คน ทุกหมวดวิชาทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวม 280 คน
 - 1.2.3 เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เลือกมาโดยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ฝ่ายละ 1 คน แต่ละโรงเรียน รวม 75 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 650 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม สร้างขึ้นในลักษณะของแบบตรวจสอบ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open Ended) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและนำแบบสอบถามไปทดลองใช้เพื่อนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

แบบสอบถามทั้งหมดมี 5 ชุด คือ

- แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหาร โรงเรียน
- แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับหัวหน้าหมวดและครูอาจารย์ผู้สอนวิชาต่าง ๆ
- แบบสอบถามชุดที่ 3 สำหรับเจ้าหน้าที่ทะเบียนและวัดผลการศึกษา
- แบบสอบถามชุดที่ 4 สำหรับเจ้าหน้าที่ห้องสมุด
- แบบสอบถามชุดที่ 5 สำหรับเจ้าหน้าที่แนะแนว

แต่ละชุดมีข้อคำถาม 3 ตอน

- ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 เกี่ยวกับกิจกรรมที่ผ่ายนั้น ๆ โดยปฏิบัติในการใช้หลักสูตร
- ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรของผ่ายนั้น ๆ

นอกจากนี้ แบบสอบถามแต่ละชุดยังมีปลายเปิดไว้ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็น หรือขอเสนอแนะไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองเป็นบางส่วน และส่ง รับ คืนทางไปรษณีย์อีกส่วนหนึ่ง

4. การวิเคราะห์และเสนอข้อมูล

- 4.1 ข้อมูลส่วนที่ที่แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่ และการร้อยละ แล้วเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย
- 4.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อคำถามที่เป็นแบบตรวจสอบ วิเคราะห์โดยหาความถี่ และการร้อยละ แล้วเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย
- 4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ปฏิบัติและปัญหาข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยมัธยิมเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ลำดับชั้นในการเสนอข้อมูล

- บทที่ 1 ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย
 ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ และวิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 4 การวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 5 ผลการวิจัย อภิปราย และขอเสนอแนะ

ในส่วนสุดท้ายเป็นภาคผนวก รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย